

Η φιλελεύθερη δημοκρατία και οι εχθροί της

Του ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΧΑΤΖΗ*

Η φιλελεύθερη δημοκρατία είκε πάντοτε τους εχθρούς της. Είναι εύλογο και αναμενόμενο. Κάθε πολίτευμα έχει την παθογένειά του και η φιλελεύθερη δημοκρατία δεν αποτελεί εξόρευτο, παρά το γεγονός ότι παραμένει η καλύτερη διαδέσμη μορφή πολιτικής οργάνωσης.

Σε πολλούς όμως αυτό δεν αρκεί. Θεωρούν ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία έχει αποτύχει και θέλουν να την αντικαθετήσουν με άλλες μορφές πολιτικής οργάνωσης. Συνήθως οι μορφές αυτές έχουν ένα από τα παρακάτω δύο χαρακτηριστικά: είτε εφαρμόζονται και απέταχαν παταγώδες (συχνά με μεγάλο ανθρώπινο κόστος) είτε από τη φύση τους δεν είναι εφαρμόσιμες, καθώς πρόκειται για ιδεολογικές φαντασίες που πραγματικότητα αδυνατεί να προγραμματίσουν.

Σε κάθε περίπτωση, όμως, η αστραπή κριτική σε μια φιλελεύθερη δημοκρατία είναι δια μόνο επιτρεπτά αλλά και ευπρόσδετη. Ακόμα κι όταν αυτή η κριτική είναι απορριπτική, η φιλελεύθερη δημοκρατία διχ μόνο εξαιρετική στους αντιπάλους της το δικαιόματα έκφρασης των απόφεντών τους, αλλά συκτήτα τους προσφέρει και δημόσιο έμμαυρο βήμα (π.χ. με μία θέση στο δημόσιο πανεπιστήμιο). Και πολλή καλά κάνει. Διότι σ' αυτό δικαιώνεται η φιλελεύθερη δημοκρατία από τα αντανακτικά της μοντέλα που οι αντιπάλοι της συνήθως προβείνουν: δικό μόνο ανέκτητα αλλά σέβεται και προστατεύει τους εχθρούς της, προσφέροντάς τους μάλιστα αφείδες τους αναγκαίους πόρους για να ταν πολεμήσουν.

Όμως η αντίθεση στη φιλελεύθερη δημοκρατία δεν εξαντλείται στη σκληρή κριτική, στην ριτορική απόρριψη και στον νόμιμο ακτιβισμό για τον ριζικό μετασχηματισμό της. Πολλά συχνά οι αντιπάλοι της, εκμεταλλεύμενοι την ίδια την ανεκτική φύση της, επικειρούν να την ανα-

τρέψουν. Πρέπει να έχουν το δικαίωμα να το κάνουν: Αυτό είναι ένα δύσκολο ερώτημα. Οι φιλελεύθεροι και οι δημοκράτες γενικά έχουν συχνά δικαστεί στην προσπάθειά τους να απαντήσουν παραμένοντας ταυτοχρόνα συνεπείς στις αρκες τους.

Άλλα ως δούμε το ερώτημα λίγο διαφορετικά: πόσο φιλελεύθερη είναι μια δημοκρατία που οποιασδήποτε ποιητική δραστηριότητα που έχει ως στόχο την ανατροπή της; Μπορεί να συνεχίζει να θεωρείται φιλελεύθερη εάν, για παράδειγμα, απαγορεύει τη δραστηριότητα κορμάτων που δεν αναγνωρίζουν ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία αποτελεί

Η φιλελεύθερη δημοκρατία, ενώ αμίνεται, δεν εκδικείται ποτέ. Δεν τιμωρεί το φρόντιμα, αλλά μόνο τις πράξεις.

το «τέλος της ανθρώπινης ιδεολογίας εξόλιξης», την «τελείκη μορφή της ανθρώπινης διακυβέρνησης», πώς βρίσκομαστε πολλαδί το «τέλος της Ιστορίας» (για να χρησιμοποιήσω τις διάσημες φράσεις του Φράνσις Φουκουάρνα); Θεωρά δεσμόρευτο ότι η σύγχρονη φιλελεύθερη δημοκρατία δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απαγορεύει νόμιμες δραστηριότητες που έχουν ως στόχο την κατάλυση της. Εποι θείται η απαγόρευση κόμματος, εφόσον αυτό το κόμμα λειτουργεί στο πλαίσιο της νομιμότητας και οι απειλές προς τη φιλελεύθερη δημοκρατία έχουν καθαρά διακριτικό χαρακτήρα.

Ενα καλό παρόβετα είναι το Κοιμουντούκο Κόμμα Ελλάδας. Παρά τη σφραγίδα απόρριψη της φιλελεύθερης δημοκρατίας, ακόμα και του

(«αστικού», όπως το αποκαλεί) Συντάγματος και παρά τις όποιες φιλόδοξες διαυτρόποδες του, η σημετριφορά του βρίσκεται πάντοτε μέσα στο πλαίσιο της νομιμότητας – δημοσία βέβαια αυτό το πλαίσιο εκεί ζεχείλωσε από τις αυθαιρεσίες δώλων ανεξαρτήτων των μεγάλων κομματικών παρανομών της Μεταπολεμικής. Οι διάφορες ανιστορίες προσπάθειες να ελεγχθεί το ΚΚΕ για τις επιλογές «αντικαθετωτικές» αφού τον είναι ευπόλων πειθώρων. Είναι επιπλέον συντόπες και ριτοκίτες, καθώς οδυνούν να εκτιμήσουν τον τρόπο που το ΚΚΕ συμπεριφέρθηκε στη διάρκεια της κρίσης και ίδιως το καλοκαίρι του 2015: κάθε άλλο παρά καιροσκοπό.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι το Χριστό Αγ. Ομολόγων θεωρώντας την κάρα της παρουσία αυτού του κόμματος στη Βουλή των Ελλήνων αλλά κυρίως τη σπάρτη (ή συνηθάσια) που απολαμβάνει από σπουδαϊκή μερίδα του πληθυσμού. Όρους μια φιλελεύθερη δημοκρατία οφείλεται να ανέκτησε ακόμα κι ένα νεοαντιτοκικό κόμμα, ένα κόμμα που δεν απορρίπτει απλά το πολίτευμα αλλά και το βασικά ανθρώπινα δικαιώματα. Φτάνει να λειτουργεί ως κόμμα και όχι με εγκληματικές φράγματα.

Είναι προφάσης ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία δεν μπορεί να ανεχεί εγκληματικές πράξεις από εκείνους που την αμφιβάτισαν. Κάθε έιδους βία που ασκείται από οργανώσεις ακροδεξιές ή ακροδεξιές πρέπει να τιμωρείται αυτοπρά. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να προσφέρουν ελαφρυντικά οι υποτιθέμενοι «πολιτικός» χαρακτήρας, τα κίνητρα και οι προθέσεις. Διότι η φιλελεύθερη δημοκρατία, όπως είδαμε, επιτρέπει την αρμοδιότητά της, τη ριτή απόρριψη της, την προσπάθεια αναποτίσης της αλλά με μία προϋπόθεση: να έχουν οι ενέργειες αυτές στόχο να πείσουν την πλειοψηφία κωρίς να

ποραβίδουν τα ατομικά δικαιώματα των πολιτών. Άλλα οι βίαιοι αντίπαλοι της, απογοτευμένοι από την άσυνηρία τους να πείσουν με δημοκρατικά μέσα, περιφρονώντας την πλευρά της οφειλής που δεν αυμερίζεται τις ολοκληρωτικές συνειράσεις τους, αδιαφορώντας για το άτομο και την αξία της ανθρώπινης ζωής, επικερούν να μας εκβιάσουν και να μας τιμωρήσουν. Εκούμε χρέος να αμηνθούμε.

Όμως με ποιον τρόπο αρνεύεται μια φιλελεύθερη δημοκρατία: Αποκλειστικά με τα δικά της όπλα. Αυτά που υπαγορεύουν οι αρχές του κράτους δικαιοίου, αντιμετωπίζοντας ως ιερά τα ατομικά δικαιώματα των εχθρών της και μπν κάνοντας εκπώσεις στην προστασία τους. Η φιλελεύθερη δημοκρατία, ενώ αρνεύεται, δεν εκδικείται ποτέ. Δεν τιμωρεί το φρόντιμα αλλά μόνο τις πράξεις.

Πολλοί ισχυρίζονται ότι στη φιλελεύθερη δημοκρατία πρέπει, εν ανάγκη, να αντιμετωπίσει τους εχθρούς της με τα δικά τους όπλα. Προκειμένου να καταλυθεί, ας παραβίσει μερικούς κανύνες, ας αντιμετωπίσει με ρεαλισμό και όχι με «ανεδαφικές φιλελεύθερες ευαισθησίες» δύος την απειλούν. Οι υπερβάσεις δικαιολογούνται στο ιδαίο της αυτοάμυνα. Διότι είναι, λένε, θέμα επιβίωσης.

Ναι, να επιβίωσει η φιλελεύθερη δημοκρατία. Άλλα ότι διότι αν πρέκειται να επιβίωσει μεταλλαγμένη σε κάτι διαφορετικό, τότε στην πραγματικότητα δεν θα έχει επιβίωσει. Διότι αν υπάρχει κάπι που ξεχωρίζει τη φιλελεύθερη δημοκρατία είναι ότι ενώ σβεται τους εχθρούς της, δεν τους μοιάζει καθόλου.

* Ο. Αριστείδης Χατζής είναι συν. καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαιοίου & Θεωρίας Θεοτητών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Η δεύτερη έκδοση του βιβλίου του «Φιλελεύθερης ιδιότητας» κυκλοφορεί στην αερά «Μαρκές Επιστηλής» των Εκδόσεων Παπαδόπουλος.